

กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้ากับอุตสาหกรรมเหล็กภายใต้ FTA ไทย-ญี่ปุ่น

ความเป็นมา

กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า (Rules of Origin: ROO) เป็นกฎเกณฑ์ที่องค์การการค้าโลก (WTO: World Trade Organization) เตรียมนำมาใช้กับสินค้านำเข้าและส่งออกพร้อมกับข้อกำหนดอื่นๆ เพื่อลดความเสี่ยงในการลงทุนและป้องกันการแอบอ้างแหล่งกำเนิด โดยมีคณะกรรมการแหล่งกำเนิดสินค้าขององค์การการค้าโลกร่างกฎกติกานี้มาตั้งแต่ปี 2542 และกำหนดจะรับรองร่างกติกาประมาณเดือนพฤศจิกายน 2548 ก่อนจะมีการเจรจารอบโดฮารอบใหม่ที่ฮ่องกงในเดือนธันวาคม 2548 และคาดว่าจะมีผลบังคับใช้ในปี 2550

ความสำคัญ

สินค้าที่มีใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า (Certificate of Origin: C/O) จะได้รับสิทธิพิเศษทางด้านอากรขาเข้าจากประเทศคู่ค้า และช่วยลดการกีดกันทางการค้าที่ประเทศต่างๆ มีต่อสินค้าไทย จึงเป็นข้อได้เปรียบในเรื่องการแข่งขัน ซึ่งผู้ประกอบการผลิต การนำเข้า การส่งออก สามารถเลือกย้ายฐานการผลิต การลงทุน และวางแผนการตลาด รวมทั้งขั้นตอนการผลิตให้สินค้าได้รับประโยชน์จาก C/O ตลอดจน ช่วยในการพิสูจน์หาประเทศแหล่งกำเนิดสินค้าในกรณีที่มีการทุ่มตลาดจากประเทศผู้ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายจริง

ปัจจุบันมีหลายประเทศ อาทิ สหรัฐอเมริกา และกลุ่มสหภาพยุโรป มักใช้เรื่องแหล่งกำเนิดสินค้าเป็นข้อกีดกันการค้าและการตอบโต้การทุ่มตลาด หรือมีปัญหาการแอบอ้างชื่อประเทศเป็นแหล่งกำเนิดสินค้าเพื่อรับสิทธิประโยชน์เสียอากรในอัตราต่ำทั้งที่ไม่ได้เป็นประเทศผู้ผลิตที่แท้จริง เนื่องจากกระบวนการผลิตมีหลายขั้นตอนการผลิตที่ไม่นับว่าควรได้แหล่งกำเนิด เพราะอาจเป็นเพียงการนำชิ้นส่วนมาประกอบ หรือ การนำสินค้ามาแปรรูปเล็กน้อยแล้วส่งออก หรือ การนำสินค้าแต่ละประเภทมาใส่บรรจุภัณฑ์ใหม่เท่านั้น

หลักเกณฑ์

ตามกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า เกณฑ์การได้แหล่งกำเนิดของสินค้าแต่ละชนิดจะนับเป็นขั้นตอน เริ่มจากวัตถุดิบ (Input) ต้องมีการผลิตหรือแปรรูปในประเทศจนได้สินค้า (Output) เพื่อส่งออก มีการจัดกลุ่มสินค้าโดยใช้เลขพิกัดอัตราศุลกากรระดับ 2 หลัก (CC: Change of Chapter) หรือระดับ 4 หลัก (CTH: Change of Tariff Heading) หรือระดับ 6 หลัก (CTSH: Change of Tariff Sub-Heading) อันเป็นข้อมูลสำคัญแสดงการจะได้แหล่งกำเนิดสินค้า ซึ่งกฎเกณฑ์เฉพาะ (Specific Rules) การได้แหล่งกำเนิดนั้น คือ จะต้องไม่มีการนำเข้าวัตถุดิบโดยเกิดการผลิตจริงในประเทศทั้งหมด (Wholly Obtained: WO) หรือ การผลิตที่แปรรูปวัตถุดิบเป็นสินค้าส่งออก หรือ กำหนดสัดส่วนวัตถุดิบที่ใช้ในประเทศร้อยละ 50 ของมูลค่าการใช้วัตถุดิบรวม โดยสามารถใช้

สัดส่วนสูงสุดของวัตถุดิบนำเข้าซึ่งตกลงตามเห็นควรของคู่เจรจาแบบทวิภาคี ดังนั้น สินค้าที่จะได้
แหล่งกำเนิดจึงต้องเข้าหลักเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งกำหนดใช้กันอยู่ 2 หลักเกณฑ์ คือ

1. สินค้าที่ผลิตโดยใช้วัตถุดิบในประเทศทั้งหมด (Wholly Obtained: WO)

2. การแปรสภาพอย่างเพียงพอ (Substantial Transformation) ได้แก่

2.1 การเปลี่ยนพิกัดศุลกากร (Change of Tariff Classification: CTC) หรือการ
เกิดปฏิกิริยาเคมี (Chemical Reaction) ในการผลิตสินค้า สินค้าที่ผลิตได้จะไม่ใช้พิกัดเดิมกับวัตถุดิบ

2.2 การกำหนดมูลค่าของวัตถุดิบที่ใช้ในประเทศ (Regional Value Content: RVC) เช่น ตามกรอบเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) กำหนดให้สินค้าที่ส่งออกจะต้องมีส่วนการใช้
วัตถุดิบในประเทศไม่น้อยกว่าร้อยละ 40 เป็นต้น

กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า กับ การจัดทำเขตการค้าเสรี (FTA : Free Trade Area)

ในจำนวน 8 ประเทศ คือ จีน บาหลีเรน อินเดีย ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ญี่ปุ่น
สหรัฐอเมริกา เปรู กับอีก 2 กลุ่มประเทศ คือ กลุ่มอนุทวีป BIMST- EC (Bay of Bengal Initiative
for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation) ประกอบด้วย บังคลาเทศ อินเดีย พม่า
ศรีลังกา ไทย ภูฏาน และเนปาล และสมาคมการค้าเสรียุโรปหรือเอฟตา (European Free Trade
Association : EFTA) ประกอบด้วย ไอซ์แลนด์ สวิตเซอร์แลนด์ นอร์เวย์ และลิกเตนสไตน์ ที่ไทย
จัดทำเขตการค้าเสรี (FTA) ด้วยนั้น ประเทศซึ่งลงนามความตกลงโดยมีผลบังคับใช้ไปแล้ว 2 ประเทศ
ได้แก่ ประเทศออสเตรเลีย (TAFTA: Thailand-Australia Free Trade Agreement) มีผลใช้บังคับ
มาแล้วตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2548 กับ ประเทศนิวซีแลนด์ (CEP: Thailand-New Zealand Closer
Economic Partnership) ซึ่งเริ่มมีผลใช้บังคับมาแล้วตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2548 เช่นเดียวกัน
FTA ระหว่างอาเซียน-จีน ก็เริ่มมีผลวันที่ 1 กรกฎาคม 2548 ด้วย

โดยในความตกลง FTA จะมีข้อตกลงในเรื่องของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าอยู่ด้วย
กล่าวคือ นอกจากการได้แหล่งกำเนิดสินค้าเกณฑ์ตาม WO แล้ว เรื่องการแปรสภาพอย่างเพียงพอซึ่ง
จะได้แหล่งกำเนิดนั้นมีข้อกำหนดไว้ต่างกัน ดังนี้

1. FTA ระหว่างไทย-ออสเตรเลีย กำหนด RVC ว่ามูลค่าของวัตถุดิบที่ใช้
ภายในประเทศจะไม่ต่ำกว่าร้อยละ 40 หรือร้อยละ 45 ขึ้นอยู่กับการเจรจาในแต่ละชนิดสินค้า

2. FTA ระหว่างไทย-นิวซีแลนด์ กำหนดการได้แหล่งกำเนิดใช้กฎเกณฑ์เฉพาะ
(Specific Rules) ขึ้นอยู่กับการเจรจาในแต่ละชนิดสินค้า เนื่องจากบางชนิดต้องคำนวณสัดส่วนมูลค่า
วัตถุดิบที่ใช้ภายในประเทศโดยใช้สูตร
$$RVC = \frac{FOB - VNM}{FOB} \times 100$$

FOB

FOB = Free On Board : ราคาสินค้าตาม เอฟโอบี

VNM = Value of Non-Originating Material : มูลค่าวัตถุดิบที่นำเข้ามาเพื่อใช้ผลิต
ภายในประเทศโดยราคา CIF

3. FTA อาเซียน-จีน กำหนด RVC ว่ามูลค่าของวัตถุดิบที่ใช้ภายในประเทศ (นับรวมอาเซียนและจีนได้) ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 40 ทั้งนี้ เนื่องจากมีสินค้าบางรายการที่มีการใช้วัตถุดิบในประเทศไม่ถึงเกณฑ์ร้อยละ 40 จึงมีการเจรจาสินค้าเฉพาะของแต่ละสินค้า (Product Specific Rules: PSR) เพิ่มเติมด้วย หรือโดยการใช้สูตรคำนวณ

$$\frac{\text{Value of Non-ACFTA material} + \text{Value of materials of Undetermined origin}}{\text{FOB Price}} \times 100\% \leq 60\%$$

Value of Non-ACFTA material = มูลค่าของวัตถุดิบที่ได้มาจากประเทศที่ไม่ใช่สมาชิกอาเซียน/จีน

Value of materials of undetermined origin = มูลค่าของวัตถุดิบที่ไม่สามารถระบุแหล่งที่มาได้โดย
ราคา CIF

FOB Price = ราคาสินค้าตาม เอฟโอบี

หน่วยงานออกใบรับรองแหล่งกำเนิดของไทย

1. กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์
2. องค์การของรัฐบาลที่ได้รับมอบอำนาจจากกรมการค้าต่างประเทศ
3. องค์การอื่นๆที่ได้รับมอบอำนาจจากรัฐบาลไทย โดยได้รับความยินยอมของทั้งสองฝ่าย

ข้อตกลงเขตการค้าเสรี ไทย-ญี่ปุ่น

การจัดทำ FTA ระหว่างไทย-ญี่ปุ่น นับแต่ต้นปี 2547 มาจนถึงปัจจุบันรวม 9 รอบ (31 ก.ค. 2548) คาดว่าจะเสร็จสิ้นในต้นเดือนสิงหาคม 2548 นี้ ซึ่งการเจรจาหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจที่ใกล้ชิด (Closer Economic Partnership :CEP) ดำเนินการให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของ WTO และยอมรับหลักการที่มุ่งให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกัน และการให้ผลประโยชน์ตอบแทนกัน รวมทั้งให้ความยืดหยุ่นแก่ไทยอันเนื่องมาจากความแตกต่างกันของระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และคำนึงถึงสาขาที่มีความอ่อนไหวของแต่ละประเทศ โดยความตกลงทั้งหมดอยู่ระหว่างการสรุป ล่าสุดในวันที่ 1 สิงหาคม 2548 เพื่อจัดทำความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (Japan-Thailand Economic Partnership Agreement: JTEPA)

สรุปสถานะในประเด็นสำคัญ

1. สามารถหาข้อสรุปได้ใน 10 ข้อบท (จากทั้งหมด 21 ข้อบทของความตกลงฯ) ได้แก่ ข้อบทเรื่องกระบวนการศุลกากร การค้าไร้กระดาษ และความร่วมมือ 11 สาขา เช่น การศึกษา และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ บริการการเงิน เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร วิทยาศาสตร์

เทคโนโลยี พลังงานและสิ่งแวดล้อม วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม การส่งเสริมการค้าและการลงทุน การท่องเที่ยว และการเสริมสร้างบรรยากาศการลงทุน

นอกจากนี้ ยังมีความคืบหน้าในอีกหลายข้อบท อาทิ ทรัพย์สินทางปัญญา นโยบายด้านการแข่งขันทางการค้า และกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า

2. ในเรื่องการค้าสินค้า ญี่ปุ่นเห็นพ้องกับรายการสินค้าที่ไทยเสนอสำหรับการยกเลิกภาษีทันทีที่ความตกลงฯ มีผลบังคับใช้ และทั้งสองฝ่ายได้แลกเปลี่ยนการสินค้าในกลุ่มที่ต้องใช้ระยะเวลาในการลด/เลิกภาษี (normal track) อาทิ ภายในระยะ 3 ปี 5 ปี หรือ 10 ปี

3. การค้าบริการและการลงทุน ทั้งสองฝ่ายได้แลกเปลี่ยนความเห็นต่อข้อเสนอ (offer) ของแต่ละฝ่าย โดยข้อเสนอของฝ่ายไทยเป็นแบบ positive list approach (การกำหนดรายละเอียดรายการสินค้าที่ต้องการนำมาเปิดเสรีไว้ในข้อตกลงอย่างชัดเจนส่วนรายการที่ไม่กำหนดถือว่าไม่มีการเปิดเสรี) ประกอบด้วยสิ่งที่ไทยเสนอในกรอบ WTO และข้อผูกพันที่ไทยให้ออสเตรเลีย โดยจะครอบคลุมเฉพาะส่วนที่ญี่ปุ่นเรียกร้องมาเท่านั้นแต่ไม่รวมสาขาการเงินและโทรคมนาคม ในขณะที่ข้อเสนอของญี่ปุ่นเป็นแบบ negative list approach (การกำหนดรายละเอียดรายการสินค้าที่จะไม่นำมาเปิดเสรีไว้ในข้อตกลงอย่างชัดเจนส่วนรายการที่ไม่กำหนดถือว่าเป็นการเปิดเสรี) ซึ่งไม่ได้เพิ่มเติมจากที่ญี่ปุ่นให้ใน WTO มากนัก และไม่ได้ตอบสนองข้อเรียกร้องของไทยอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะในเรื่องการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดา และการเปิดคำรักษาพยาบาลของนักท่องเที่ยวญี่ปุ่นในเรื่องแนวทางการจัดทำข้อผูกพันในการเจรจาเปิดเสรีการค้าบริการใกล้ที่จะได้ข้อยุติแล้ว ทั้งนี้ ญี่ปุ่นได้ตั้งเงื่อนไข 4 ประการ คือ

- ไทยจะต้องเปิดการค้าบริการในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการผลิต
- ต้องให้ MFN (Most-Favoured Nation Treatment) การไม่เลือกปฏิบัติแก่ญี่ปุ่นโดยไม่มีเงื่อนไข
- ต้องใช้ negative list approach ในภาคเหมืองแร่
- ต้องไม่แก้ไขมาตรการต่างๆ ในทุก sector ให้เข้มงวดขึ้นในอนาคต

ซึ่งทั้งสองฝ่ายได้แลกเปลี่ยนทัศนะหาข้อสรุปเกี่ยวกับรายการคำขอเพิ่มเติมเกี่ยวกับการค้าบริการและการเคลื่อนที่ของบุคคลธรรมดา รวมทั้ง ท้าหรือเกี่ยวกับกรอบและวิธีการจัดทำข้อผูกพันเปิดเสรีการค้าบริการ การลงทุน และการเคลื่อนที่ของบุคคลธรรมดาที่ชัดเจนต่อไป

อุตสาหกรรมเหล็กไทย

ปี 2547 ไทยผลิตเหล็กได้จำนวน 12 ล้านตัน มูลค่าประมาณ 270,000 ล้านบาท โดยการบริโภคมีจำนวน 16 ล้านตัน มูลค่าประมาณ 369,400 ล้านบาท ซึ่งมาจากการนำเข้าจำนวน 6 ล้านตัน มูลค่าประมาณ 163,000 ล้านบาท และมีการส่งออกจำนวน 2 ล้านตัน มูลค่าประมาณ 63,600 ล้านบาท ซึ่งในการผลิตมีการนำเข้าวัตถุดิบจำนวน 6.8 ล้านตัน (เศษเหล็ก 1.8 ล้านตัน

และ เหล็กแท่ง 5 ล้านตัน) จึงทำให้มูลค่าเพิ่มที่ได้รับในประเทศไม่สูงนัก เนื่องจากมีภาระต้นทุนการผลิตสูง โดยเฉพาะเมื่อราคานำเข้าวัตถุดิบปรับสูงขึ้นมากตามราคากลางโลก

เนื่องจากในประเทศไม่สามารถผลิตเหล็กเกรดพิเศษบางชนิดได้อีกทั้งเป็นชนิดที่มีราคาแพง จึงทำให้ยังมีความจำเป็นต้องนำเข้าเหล็กดังกล่าว เช่น เหล็กซิลิกอน เหล็กกล้ารอบสูง เหล็กแผ่นชนิด TMBP เหล็กไร้สนิม(สแตนเลส) และท่อเหล็กชนิดไม่มีตะเข็บ เป็นต้น

อุตสาหกรรมเหล็กโลก

การผลิตเหล็กของโลกในปี 2547 มีผลผลิตจำนวน 1,057 ล้านตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 9 จากปี 2546 คือมีปริมาณการผลิตจำนวน 969 ล้านตัน ประเทศผู้ผลิตเหล็กดิบของโลก 5 อันดับแรก ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา รัสเซีย และ เกาหลีใต้ มีผลผลิตจำนวน 273, 113, 99, 66 และ 48 ล้านตัน ตามลำดับ โดยการบริโภคผลิตภัณฑ์เหล็กสำเร็จรูปของโลกรวมจำนวน 968 ล้านตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 9 จากปี 2546 ซึ่งประเทศจีน และ สหรัฐอเมริกา เป็นผู้บริโภครายใหญ่ของโลกคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 27 และ 12 ของการบริโภคเหล็กโลก

การผลิตและการบริโภคเหล็กโลก

หน่วย : ล้านตัน

ลำดับ	ประเทศ	การผลิต			การบริโภค (ปี 2547)
		ปี 2547	ปี 2546	% เปลี่ยนแปลง	
1.	จีน	272.5	222.4	23	265
2.	ญี่ปุ่น	112.7	110.5	2	76.9
3.	สหรัฐอเมริกา	98.9	93.7	6	115.9
4.	รัสเซีย	65.6	61.5	7	33.7
5.	เกาหลีใต้	47.5	46.3	3	47.2
6.	อื่นๆ	459.5	434.9	6	429.2
	รวมทั้งสิ้น	1,056.7	969.3	9	967.9

ที่มา : สถาบันเหล็กและเหล็กกล่านานาชาติ (International Iron and Steel Institute: IISI)

การค้าเหล็กระหว่างไทย-ญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นเป็นแหล่งนำเข้าเหล็กรายใหญ่ที่สุดของไทย ขณะที่ญี่ปุ่นเป็นประเทศผู้ผลิตเหล็กรายใหญ่เป็นอันดับสองของโลกรองจากประเทศจีน ในด้านการค้าโดยรวมระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ไทยจะเป็นฝ่ายขาดดุลสูงถึง 362,000 ล้านบาท จากมูลค่าที่ไทยส่งสินค้าไปจำหน่ายยังญี่ปุ่น

ประมาณ 544,000 ล้านบาท แต่การนำเข้าของไทยจากญี่ปุ่นมีมูลค่าสูงจำนวน 906,000 ล้านบาท ในจำนวนนี้เป็นการนำเข้าเหล็กและผลิตภัณฑ์เหล็กจากญี่ปุ่นประมาณ 129,000 ล้านบาท (พิกัด 72 และพิกัด 73) คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 14.2 ของมูลค่าการนำเข้าของไทยจากญี่ปุ่น และคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 47 ของมูลค่าการนำเข้าเหล็กรวมจากทุกประเทศ ซึ่งไทยนำเข้าเหล็กเป็นจำนวนทั้งสิ้น 275,400 ล้านบาท นับเป็นมูลค่าที่สูงและส่งผลให้การนำเข้าไทยมียอดขาดดุลสูงขึ้นกว่าปีที่ผ่านมา

ผลิตภัณฑ์เหล็กที่ไทยมีการนำเข้าจากญี่ปุ่นมูลค่าจำนวนมาก ได้แก่ เหล็กแผ่นรีดร้อน เหล็กแผ่นเคลือบ เหล็กแผ่นรีดเย็น สแตนเลส และ ท่อเหล็ก เป็นต้น ซึ่งเฉพาะเหล็กแผ่นรีดร้อนที่นำเข้ามีมูลค่ารวม 32,518 ล้านบาท ส่วนมากสำหรับนำมาใช้เพื่อการรีดเย็นต่อสำหรับผลิตยานยนต์ และชิ้นส่วน อย่างไรก็ดี ไทยได้มีการนำมามาตรการตอบโต้การทุ่มตลาด (Anti-Dumping: AD) มาใช้กับการนำเข้าสินค้าเหล็กแผ่นรีดร้อนจาก 14 ประเทศรวมทั้งประเทศญี่ปุ่น โดยการนำเข้าจากประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีสัดส่วนนำเข้าเหล็กแผ่นรีดร้อนสูงสุด และกำหนดอัตราภาษี AD ที่นำเข้าจากญี่ปุ่น 36.25% ของราคานำเข้า CIF มาตั้งแต่วันที่ 27 เดือนพฤษภาคม 2546 เป็นเวลา 5 ปี

กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้ากับอุตสาหกรรมเหล็กภายใต้ FTA ไทย-ญี่ปุ่น

สำหรับการเจรจาจัดทำ FTA กับญี่ปุ่น ฝ่ายญี่ปุ่นพยายามผลักดันให้ไทยเปิดเสรีตลาดสินค้ารถยนต์ ชิ้นส่วนรถยนต์ และ เหล็ก ซึ่งเป็นสินค้าอ่อนไหวของไทย ทั้งที่ไทยยืนยันจะไม่เจรจาในสินค้าดังกล่าวหากญี่ปุ่นยังไม่มีคำตอบชัดเจนเรื่องการเปิดตลาดสินค้าเกษตรให้ไทย เนื่องจากทั้งสองฝ่ายยังคงมีท่าทีพื้นฐานที่แตกต่างกันมาก คือ ไทยต้องการให้การลด/เลิกภาษีครอบคลุมสินค้าทุกรายการ ขณะที่ญี่ปุ่นยังคงยืนยันว่าจะไม่นำสินค้าเกษตรอ่อนไหวทั้ง 4 รายการ (ข้าว แป้งมันสำปะหลัง เนื้อไก่ และน้ำตาล) และสินค้าที่ไม่มีการค้าระหว่างกัน (อาทิ สินค้าประมงบางรายการ สับปะรดกระป๋อง รองเท้า และเครื่องหนังที่ไทยมีศักยภาพในการส่งออก) มาลด/เลิกภาษี เพื่อขยายตลาดให้มากกว่าที่ไทยได้รับอยู่ในปัจจุบัน

ฝ่ายญี่ปุ่นได้ยื่นข้อเสนอให้ผู้ใช่เหล็กในประเทศไทยในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์ บรรจุภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่ม เครื่องจักร ท่อก๊าซ ซึ่งหมายถึงเหล็กแผ่นรีดร้อนสามารถนำเข้าจากญี่ปุ่นได้อย่างเสรี โดยไทยต้องไม่เก็บภาษ้นำเข้าสำหรับผู้ใช่เหล็กในอุตสาหกรรมข้างต้น สำหรับอุตสาหกรรมยานยนต์ญี่ปุ่นยังต้องการให้ไทยเปิดเสรีตลาดรถยนต์สำเร็จรูป (CBU: Completely Built-Up) ที่มีขนาดเครื่องยนต์เกิน 3000 C.C. คือ ต้องการให้ยกเลิกภาษีภายใน 5 ปีและในช่วงนี้ขอโควตาปลอดภาษีร้อยละ 1-3 ของปริมาณผลิตรถยนต์ของไทย ทั้งนี้ ฝ่ายไทยเห็นว่าข้อเสนอดังกล่าวจะกระทบต่อผู้ประกอบการไทยมากทั้งในเรื่องอุตสาหกรรมเหล็กและรถยนต์ จึงยังพิจารณาข้อเสนอบางส่วนของญี่ปุ่นในประเด็นที่ขอให้ไทยเปิดเสรีตลาดรถยนต์ที่มีขนาดเครื่องยนต์เกิน 3,000 C.C. โดยขอให้ฝ่ายญี่ปุ่นจริงใจต่อการสนับสนุนนโยบายความเป็นฐานการผลิตและส่งออกรถยนต์ (Detroit of Asia) ของไทยในเอเชีย เช่น การจัดตั้งสถาบันพัฒนาบุคลากร และจัดตั้งศูนย์ทดสอบรถยนต์ในไทยซึ่งปัจจุบันยังไม่มี เป็นต้น

ในท้ายที่สุดการเจรจาเรื่องสินค้าเกษตรรายละเอียดยังไม่ชัดเจนตามรายการที่ไทยเสนอในเรื่องแหล่งกำเนิดสินค้า แม้ฝ่ายไทยมีท่าทีที่จะยอมตกลงลดภาษีขึ้นส่วนยานยนต์และเหล็กแก่ญี่ปุ่น โดยจะยอมเปิดเสรีให้แต่ขอเป็นแบบมีกำหนดระยะเวลา คือ

1. เหล็กแผ่นรีดร้อนคงอัตราภาษีร้อยละ 7-9.5 ไว้ระยะเวลา 10 ปี ในปีที่ 11 จะเริ่มลดไปจนเหลือเป็นร้อยละ 0 ในปีที่ 15 ส่วนเหล็กอื่นๆให้คงภาษีไว้ 8 ปี โดยปีที่ 9 ลดลงครึ่งหนึ่ง และปีที่ 10 เหลือร้อยละ 0 พร้อมให้โควตาเหล็กแผ่นรีดร้อนสำหรับการรีดเย็นผลิตใช้ในการผลิตยานยนต์ และจะให้โควตาเหล็กแผ่นรีดเย็นสำหรับผลิตกระป๋องด้วย

2. รถยนต์และชิ้นส่วนจะลดตั้งแต่ปีแรกจากร้อยละ 20-80 จนเหลือเป็นร้อยละ 0 ในปีที่ 15 ขณะที่ฝ่ายญี่ปุ่นต้องการให้ลดภาษีขึ้นส่วนยานยนต์ภายใน 5 ปี คือปี 2553 และยกเลิกภาษีรถยนต์ที่มีขนาดเครื่องยนต์เกิน 3,000 C.C. ในปีนี้ด้วย ซึ่งในเบื้องต้นตกลงจะปรับลดแบบขั้นบันไดปีละ 5% จาก 80% ลงมาเหลือ 60% ตั้งแต่การลงนามถึงปี 2552 จะกลับมาเจรจาอีกครั้ง

ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดสินค้าของเหล็กและผลิตภัณฑ์เหล็ก

เรื่องเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดสินค้าของสินค้าเหล็กแผ่นรีดร้อนที่ไทยจะส่งไปจำหน่ายที่ญี่ปุ่น ไทยจะสูญเสียการได้รับสิทธิการลดอัตราภาษีอากรนำเข้าตามกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิด เนื่องจากการผลิตของไทยไม่ผ่านหลักเกณฑ์ที่ญี่ปุ่นตั้งไว้ที่จะได้รับทั้ง 2 เกณฑ์ กล่าวคือ

1. เกณฑ์กำหนดว่าต้องใช้วัตถุดิบในประเทศทั้งหมด เนื่องจากไทยต้องพึ่งพาการนำเข้าวัตถุดิบ อาทิ เศษเหล็ก สารเจือเหล็ก เหล็กแท่ง เนื่องจากในประเทศขาดแคลน แม้ว่าต่อไปอนาคตจะเริ่มมีการผลิตเหล็กขึ้นต้นโดยการตั้งโรงถลุงเหล็กจากแร่ แต่ข้อเท็จจริงปริมาณแร่ในประเทศยังมีไม่มากพอ

2. เกณฑ์ขั้นตอนการผลิตและมูลค่าเพิ่ม ญี่ปุ่นจะใช้หลักวัตถุดิบในท้องถิ่น 40 % เช่น ในการผลิตจากเหล็กรีดร้อนไปเป็นเหล็กรีดเย็นในประเทศเดียวให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้สูงเกิน 40 % ซึ่งปัจจุบันไทยยังไม่สามารถทำได้ เพราะศักยภาพการผลิตของไทยขาดวัตถุดิบคุณภาพดี

อีกทั้ง ในด้านหนึ่งสินค้าเหล็กของไทยยังไม่มีการผลิตเหล็กแบบครบวงจร โดยขาดการผลิตเหล็กขึ้นต้น จึงเป็นข้อเสียเปรียบทำให้มีต้นทุนการผลิตที่สูงกว่า ไทยมีอัตราภาษีนำเข้าเหล็กเฉลี่ยเพียงร้อยละ 1-10 ต่ำกว่าอัตราของประเทศเพื่อนบ้านอย่างเช่น มาเลเซียร้อยละ 25 อินเดียร้อยละ 35 อยู่แล้ว หากเปิดเสรีให้กับญี่ปุ่นโอกาสที่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเหล็กของไทยจะถูกบั่นทอนความสามารถในการแข่งขันให้ลดลงมีสูงขึ้น และการขาดดุลการค้าของประเทศอันสืบเนื่องมาจากการนำเข้าสินค้าเหล็กเป็นสาเหตุหลักหนึ่งในจำนวนรายการนำเข้ามูลค่าสูง คือ น้ำมัน ทองคำ และเหล็ก ย่อมจะมีมากขึ้น โดยเฉพาะสถานการณ์ปัจจุบันที่ราคาเหล็กปรับสูงขึ้นมากตามราคาตลาดโลก ดังนั้น การปรับตัวของอุตสาหกรรมเหล็กไทยเพื่อเตรียมรองรับการแข่งขันหลังเปิดเสรี จึงควรต้องใช้เวลาอันก่อนการเปิดเสรีเป็นระยะ 10-15 ปี เพราะการลงทุนในอุตสาหกรรมเหล็กต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมหาศาลร่วมแสนล้านบาทแต่ละคืนทุนในระยะยาว เพื่อให้ผู้ประกอบการผลิตเหล็กรายใหญ่ในประเทศ 3 ราย ให้สามารถเริ่มผลิตเหล็กขึ้นต้นได้ ตามที่ได้รับอนุมัติส่งเสริม

การลงทุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (บีโอไอ) ให้การสนับสนุนการผลิตเหล็กขั้นต้นอันจะเป็นปัจจัยช่วยเอื้อต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในระยะยาวต่อไป

สรุป

การส่งสินค้าออกไปจำหน่ายยังประเทศญี่ปุ่นของผู้ส่งออกไทยจะต้องมีใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าแสดงกำกับ เนื่องจากการไม่มี C/O สินค้าจะไม่ได้สิทธิลดภาษี และสถานการณ์การค้าในปัจจุบันมักเกิดปัญหากรณีที่มีบางประเทศแอบอ้างสวมสิทธิ์ว่าตนเป็นประเทศผู้ผลิตสินค้าแท้จริง เพื่อการได้รับสิทธิประโยชน์ด้านภาษีอากรตามกฎหมายกว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าจากประเทศคู่ค้าซึ่งตกลงกันไว้ทั้งตามกรอบ WTO หรือ FTA

กรณีสินค้าเหล็กการส่งไปประเทศญี่ปุ่นซึ่งอัตราภาษีนำเข้าของญี่ปุ่นอยู่ที่ระดับต่ำเพียงร้อยละ 0-3 แต่อัตราภาษีนำเข้าของไทยอยู่ที่ระดับร้อยละ 1-10 การลดภาษีภายใต้ FTA ญี่ปุ่นน่าจะเป็นฝ่ายได้รับประโยชน์ที่สูงกว่า โดยเฉพาะไทยจะเสียเปรียบมากขึ้นเมื่อเหล็กไทยไม่เข้าเกณฑ์จะได้รับแหล่งกำเนิดสินค้านำเข้าตามสิทธิไป และสูญเสียรายได้จากภาษีนำเข้าเหล็ก เช่นในปี 2547 ที่ไทยได้จากญี่ปุ่น 11,908 ล้านบาท ขณะที่อัตราภาษีนำเข้ายานยนต์และชิ้นส่วนของไทยระดับเพดานอยู่ที่ร้อยละ 20-80 การลดภาษีลงสามารถทำให้ประเทศอาจขาดดุลกับญี่ปุ่นมากขึ้นจากที่เคยมียอดขาดดุลในหมวดนี้ถึง 7-8 หมื่นล้านบาท

อย่างไรก็ตาม เมื่ออุตสาหกรรมเหล็กและยานยนต์จัดเป็นสินค้าอ่อนไหวของไทย ดังนั้น ภาครัฐและผู้ประกอบการจะต้องประสานความร่วมมือเพื่อเตรียมความพร้อมให้ใช้ประโยชน์สูงสุดจากกฎหมายแหล่งกำเนิดสินค้าก่อนลงนามความตกลง JTEPA ขณะเดียวกันต้องปกป้องมิให้ประเทศผู้ผลิตอื่นแอบอ้างใช้แหล่งกำเนิดของไทยได้ ทั้งนี้ คงต้องรอผลการพิจารณาตัดสินใจในรายละเอียดจากการเจรจาล่าสุดซึ่งน่าจะแล้วเสร็จในไม่ช้า

กลุ่มส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ

สำนักพัฒนาและส่งเสริม

4 สิงหาคม 2548